

**Pani
Halina Kornacka
Dyrektor
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Nowym Dworze
Mazowieckim**

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy Spraw Społecznych i Rodziny przeprowadziła w Ośrodku Pomocy Społecznej w Nowym Dworze Mazowieckim kontrolę w zakresie przygotowania Gminy Nowy Dwór Mazowiecki do udzielania pomocy osobom bezdomnym w okresie jesień – zima 2011/2012.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 30 grudnia 2011 r., na podstawie art. 60 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, przekazuję Pani Dyrektor niniejsze **wystąpienie pokontrolne**.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych uchybień, działania Ośrodka na rzecz przygotowania Gminy do udzielania pomocy osobom bezdomnym w okresie jesień – zima 2011/2012. Uchybienia dotyczyły braku wystarczającej wiedzy o liczbie bezdomnych przebywających na terenie Gminy, braku porozumień z ośrodkami dysponującymi miejscami noclegowymi, do których kierowane były osoby bezdomne, a także niepodejmowania przez Ośrodek niektórych działań w celu rozpoznania potrzeb i udzielenia pomocy bezdomnym.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące ustalenia i oceny częściowe.

1. Ośrodek był organizacyjnie przygotowany do świadczenia pomocy społecznej osobom bezdomnym. Zatrudniając 14 pracowników socjalnych, spełniał określone w art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.) wymogi dotyczące zatrudniania co najmniej jednego pracownika socjalnego w przeliczeniu na 2 tys. mieszkańców.

Pozytywnie należy też ocenić działania w zakresie zapewnienia wsparcia osobom z problemami uzależnień i ich rodzin, a także ofiar przemocy domowej. Ze środków Gminy pokrywane były koszty prowadzenia punktu konsultacyjnego, wynagrodzeń dwóch specjalistów terapii uzależnień oraz prawnika udzielającego bezpłatnych porad osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej. Zawarto też porozumienie o współpracy z miejscowym Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej.

2. Realizowano obowiązki określone w art. 48 ustawy o pomocy społecznej, polegające na zapewnieniu osobom bezdomnym m.in. schronienia, niezbędnego ubrania i posiłku. Pomoc ta miała głównie charakter interwencyjny. Polegała na kierowaniu bezdomnych do ośrodków wsparcia zapewniających miejsca noclegowe na terenie innych gmin, przyznawaniu zasiłków, prowadzeniu stołówki i punktu wydawania żywności. Świadczona była w wypadku zgłoszenia się osoby bezdomnej, uzyskania przez pracownika socjalnego informacji o takiej osobie lub w wyniku monitoringu prowadzonego przez Straż Miejską.

Ośrodek nie posiadał jednak pełnej wiedzy o skali zjawiska bezdomności w Gminie. Nie przeprowadzał też akcji w celu możliwie dokładnego ustalenia liczby tych osób, w celu objęcia ich opieką. Według danych Straży Miejskiej, liczba bezdomnych nieobjętych opieką Ośrodka (nie ubiegających się o przyznanie pomocy) wynosiła od 5 do 6 osób.

3. Formą pomocy, z której najczęściej korzystano, były zasiłki celowe na zakup opału, odzieży, leków i bieżące potrzeby. W 2011 r. przyznano je 14 osobom wydając z tego tytułu 4,6 tys. zł (w 2010 r. – 11 osobom; wydatki 7,8 tys. zł). Przyznawano też zasiłki stałe – w 2011 r. 7 osobom w wysokości 30,6 tys. zł (w 2010 r. – 8 osobom; wydatki 36,5 tys. zł). Ponadto opłacano pobyt w schroniskach, domach opieki społecznej i zakładach opiekuńczo-leczniczych (w latach 2010-2011 dotyczyło to odpowiednio 11 i 13 osób przy wydatkach w wysokości 32 tys. i 13,6 tys. zł). Łącznie w 2011 r. udzielono pomocy 20 osobom bezdomnym, wydając 57,2 tys. zł (w 2010 r. 23 osobom; wydatki 93,2 tys. zł).

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zgodnie z art. 48 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, pomoc doraźna lub okresowa w postaci jednego posiłku dziennie przysługuje osobie, która nie może go sobie zapewnić własnym staraniem. W 2011 r. opłacono wprowadzić posiłki dla 3 osób, na co wydatkowano 2,2 tys. zł (w roku poprzednim taką pomoc przyznano 4 osobom; wydatki 12,8 tys. zł), jednak osobom bezdomnym nie zapewniono posiłków w dni wolne od pracy.

4. W wyniku analizy sposobu rozpoznawania przez Ośrodek potrzeb oraz form świadczonej pomocy, dokonanej na podstawie akt 20 osób bezdomnych, którym pomocy tej udzielono w 2011 r., stwierdzono nieudokumentowanie kontaktów pracowników Ośrodka – przed okresem zimowym 2011-2012 – z 8 osobami. Ponadto w wypadku 3 osób (nie przebywających w schroniskach) pomoc ograniczyła się do wypłaty zasiłku celowego (okresowego).

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli nieposiadanie wystarczającej wiedzy o poszczególnych podopiecznych zwiększa ryzyko niezapełnienia im pomocy w stopniu adekwatnym do występujących zagrożeń, szczególnie w okresie jesienno-zimowym.

5. Kierując się rachunkiem ekonomicznym (niewielka skala zjawiska bezdomności), zrezygnowano z prowadzenia przez Gminę obiektu z miejscami noclegowymi na potrzeby osób bezdomnych. Prowadzono natomiast stołówkę i zorganizowano punkt wydawania żywności. Działalność Gminy w zakresie udzielania pomocy osobom bezdomnym wspomagały także Caritas i Bractwo Św. Alberta.

Osoby bezdomne z terenu Gminy kierowane były do ośrodków wsparcia zapewniających miejsca noclegowe, działających na terenie innych gmin, głównie do Chrześcijańskiego Domu Terapii i Readaptacji Społecznej w Janowie (Gmina Zakroczym) oraz do ośrodków wsparcia

w Warszawie. Zauważyć jednak należy, że nie były zawierane porozumienia z tymi podmiotami, mimo iż do takiego działania zobowiązywał Ośrodek art. 25 ustawy o pomocy społecznej.

Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości wyjaśnienia Pani Dyrektor, że Ośrodek negocjuje ze wspomnianym Domem w Janowie (Gmina Zakroczym) umowę dotyczącą kierowania do niego osób bezdomnych z terenu Gminy Nowy Dwór Mazowiecki, w oparciu o wskazany przepis ustawy o pomocy społecznej oraz że jej podpisanie przewiduje się w najbliższym czasie.

6. Ośrodek podejmował działania ukierunkowane na poprawę sytuacji osób bezdomnych w dłuższym horyzoncie czasu, wychodząc z założenia, że pomoc służyć ma wyjściu z bezdomności, a tym samym zmniejszyć też ryzyko dla zdrowia i życia powodowane warunkami atmosferycznymi w okresie zimowym. W rezultacie 4 osoby bezdomne uzyskały przydział lokali mieszkalnych z gminnych zasobów lokalowych (Gmina nie posiada bazy lokali socjalnych przeznaczonych dla osób bezdomnych).

Skuteczność tych działań obniżał jednak fakt, iż w badanym okresie ani jednej osoby bezdomnej nie objęto indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, polegającym na wspieraniu jej w rozwiązywaniu problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych oraz udzielaniu pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Program, o którym mowa w art. 49 ustawy pomocy społecznej, opracowuje pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej wraz z osobą bezdomną. Podlega on zatwierdzeniu przez kierownika ośrodka.

Przedstawiając Pani Dyrektor powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny, działając na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy o NIK, wnosi o:

- podjęcie skutecznych działań w celu zidentyfikowania wszystkich osób bezdomnych wymagających opieki ze strony Ośrodka;
- zapewnienie bieżącego rozpoznawania sytuacji materialno-bytowej osób bezdomnych, w celu zapewnienia im adekwatnych form opieki w zakresie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania i usług opiekuńczych, w tym pełną realizację postanowień art. 48 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którymi pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego posiłku dziennie przysługuje osobie, która nie może go sobie zapewnić własnym staraniem;
- zawieranie z organizacjami prowadzącymi ośrodki z miejscami noclegowymi porozumień określających m.in. wysokość odpłatności za pobyt w nich osób bezdomnych, stosownie do zasad wynikających z art. 25 ustawy o pomocy społecznej;
- rozważenie możliwości ujmowania w planach pracy socjalnej potrzeby indywidualizowanego podejścia do problemu pomocy dla osób bezdomnych, szczególnie przez realizowanie przewidzianych art. 49 ustawy o pomocy społecznej indywidualnych programów wyjścia z bezdomności.

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy Spraw Społecznych i Rodziny, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Panią Dyrektor, w terminie 21 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania

wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK Pani Dyrektor przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu – do dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, termin nadesłania informacji o której mowa wyżej, liczy się, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.